

BŪDINGIAUSIOS RAŠYBOS KLAIDOS MOKINIŲ RAŠINIUOSE IR TINKLARAŠČIUOSE

ESMINIAI ŽODŽIAI: rašinys, rašyba, rašybos klaida, raštingumas, tinklaraštis.

ĮVADAS

Pastaruoju metu vis dažniau teigiama, kad mokinių raštingumas prastėja. Daugėja tvirtinimų, kad mokinių gebėjimas lietuviškai reikšti mintis ir, žinoma, be klaidų rašyti, sparčiai menksta; neretai ši problema parodoma kaip sunkiai įveikiama. Įvairiose diskusijose ypač pabrėžiamas skaitmeninių technologijų poveikis rašybai (trumpųjų žinučių, socialinių tinklų ir pan.). Visa tai paskatino imtis mokinių kalbos tyrimų¹, t. y. vieno kalbos analizės aspekto – rašybos².

Straipsnyje nagrinėjamos rašybos klaidos, rastos skirtingų žanrų mokinių parašytuose tekstuose: šimte 2014 m. valstybinio lietuvių kalbos ir literatūros egzamino rašinių³ ir šimte šešiasdešimt tinklaraščių įrašų, parašytų 15–18 metų jaunuolių 2012–2014 metais⁴. Straipsnio tikslas – nustatyti, kokios rašybos klaidos būdingiausios skirtingų žanrų tekstuose – mokinių rašiniuose ir tinklaraščiuose, pasiaiškinti jų priežastis ir tas klaidas palyginti.

Nagrinėjant skirtingų žanrų tekstų rašybą būtina atsižvelgti į aplinkybes, nuo kurių gali priklausyti daromų klaidų priežastys ir polinkiai.

Rašinius privalomai rašo visi abiturientai; tai brandos egzaminas ir mokinys turi atlikti užduotį pagal jam nurodytus kriterijus. Rašydamas darbą mokinys turi suprasti suformuluotą temą, ją išnagrinėti savo darbe, remtis nurodytais autoriais ir pan. Rašinys rašomas ranka, jo apimtis apie 500 žodžių, kalba turi būti taisyklinga, tekstas turi būti raiškus. Šis darbas yra vertinamas; gautas įvertinimas labai svarbus kiekvienam mokiniui. Taigi rašydamas mokinys

¹ Bendrąsias lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino rašinių vertinimo problemas ir bendrinės kalbos normų sampratą mokykloje išsamiai aprašė Rita Miliūnaitė straipsnyje „Dėl bendrinės kalbos normų sampratos mokykloje“, kuris skelbiamas šiame *Bendrinės kalbos* tome (Miliūnaitė 2015).

² Nuo 2015 m. sausio mėn. Lietuvių kalbos institute įkurta Mokyklinės lituanistikos grupė, kurioje dirbantys mokslininkai, gavę Nacionalinio egzaminų centro leidimą, nagrinėja 2014 m. valstybinio lietuvių kalbos ir literatūros egzamino rašinių kalbą.

³ Straipsnyje nagrinėjama atsitiktinai pasirinktų rašinių rašyba, t. y. nebuvo žiūrima nei lyties, nei vietovės, iš kur yra rašinių autoriai, skirtumų.

⁴ Vidutinis tinklaraščių įrašo žodžių skaičius yra apie 300 žodžių (Tamulionienė 2014). Brandos egzamino rašinio apimtis yra apie 500 žodžių, todėl pasirinkta nagrinėti 160 tinklaraščių įrašų, kad nagrinėjamų skirtingų žanrų tekstų apimtis būtų vienoda.

turėtų stengtis tą darbą atlikti kaip įmanoma geriau, t. y. parodyti visas tos srities žinias, kurias jis tik turi. Įtakos gali turėti ir psichologiniai veiksniai: įtampa ir stresas rašant baigiamuosius darbus gali trukdyti atspindėti tuos rezultatus, kuriuos mokinys galėtų parodyti.

Tinklaraščius rašo aktyviausioji mokinių dalis. Kiekvienas tekstas yra kuriamas atskiro žmogaus, atskleidžia jo kalbinius gebėjimus, mąstymą ir pan. Viešai pateikiamų tinklaraščių tekstų kalba nėra redaguojama. Tinklaraščiai rašomi savo noru, jie nevertinami. (Apie tai tinklaraščių rašymo aplinkybes žr. Miliūnaitė 2008; Tamulionienė 2014).

Pirmajame straipsnio skyriuje apžvelgiamas tyrimo aktualumas; kituose straipsnio skyriuose nagrinėjamos būdingiausios rašinių ir tinklaraščių rašybos klaidos, pateikiama lyginamoji statistinė klaidų charakteristika. Straipsnyje visi nagrinėjami klaidų atvejai iliustruojami pavyzdžiais iš rašinių ir tinklaraščių.

1. TYRIMO AKTUALUMAS

Lietuvių kalbos rašybos taisyklės yra privalomos visiems tos kalbos bendrine atmaina rašantiems žmonėms. Rašydami žmonės bendrauja raštu, todėl taisyklinga rašyba gali ne tik palengvinti jų bendravimą (neretai su klaidomis parašytą tekstą sunku skaityti, o kartais ir suprasti), bet ir padeda susikalbėti.

Rašyba yra „susitarimo dalykas, išorinis kalbos apvalkalas ir tik netiesiogiai susijęs su vidine kalbos sandara“ (Pupkis 2005: 231). Lietuvių kalbos rašyba remiasi trimis bendraisiais principais: fonetiniu, morfologiniu ir tradiciniu, vyrauja fonetinis principas, t. y. daugelį žodžių rašome taip, kaip girdime tariant. Lietuvių kalbos rašybos sąvoka, esmė ir principai išsamiai aprašyti įvairiuose lietuvių kalbos rašybai ir skyrybai skirtuose leidiniuose (LKRS: 9–20; LK 1: 289–293; LKE: 521–523; MRKŽ: 3–6; Pupkis 2005: 230–234; Šukys: 268–279). Lietuvių kalbos rašybos norminimo apžvalgą savo leidinyje yra pateikusi Liuda Kadžytė-Kuzavinienė (1997: 5–8). Sudėtingesni rašybos dalykai savitai komentuojami ir aiškinami Virginijos Vasiliauskienės ir Erikos Rimkutės mokomojoje knygoje (2007).

Apie prastėjančią visuomenės raštingumą⁵, neretai suvokiamą kaip prastėjančią rašybą ir skyrybą, pastaruoju metu viešai daug rašoma ir diskutuojama, ypač atkreipiamas dėmesys į jaunimo raštingumą; daugėja ir atliekamų tyrimų. Vaida Drukteinytė (2009) tyrė būdingiausias studentų rašybos klaidas. Aušra Rimkutė (2012) nagrinėjo Žemaitijos kolegijos Telšių fakulteto pirmo kurso studentų diktante rastas rašybos ir skyrybos klaidas. Buvo nustatyta, kad „palyginus 2012 ar 2011 m. vidurinę mokyklą baigusiu asmenų diktantus su tų, kurie vidurinę mokyklą baigė prieš daugiau nei 12 metų, matyti didžiulis skirtumas: pirmieji, rašydami diktantą, vidutiniškai darė po 22 klaidas, antrieji – po 9. Taigi raštingumas pablogėjo beveik 2,5 karto!“ (Rimkutė 2012: 12). Valstybinė lietuvių kalbos komisija 2013–2014 m. atliko aukštųjų mokyklų vadovėlių, magistro darbų ir daktaro disertacijų santraukų kalbos vertinimą. Tyrimas parodė žemą raštingumo lygį (daugiau apie tyrimą www.vlkk.lt). Žurnalas *Gimtasis žodis* 2014 m. paskelbė projektą „(Ne)raštingumas – ne tik mokyklos rūpestis“. Šiame projekte kviečiami dalyvauti mokytojai, studentai, visuomenė. Tais pačiais 2014 m. kalbininkas Bronius Dobrovolskis atliko eksperimentą – tą patį diktantą diktavo po 20 metų. Gauti rezultatai

⁵ Šiame straipsnyje plačiau nenagrinėjama raštingumo sąvoka ir samprata; raštingumas čia aptariamas tik kaip gebėjimas rašyti be klaidų.

parodė, kad klaidų skaičius padvigubėjo (daugiau apie tyrimą žr. Jackevičius 2014). Lietuvių kalbos institute taip pat atliekami mokinių kalbos tyrimai: rašybos, skyrybos, sintaksės, leksikos. Tiriama 2014 m. valstybinio lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino rašto darbai, taip pat kiti mokinių rašiniai, jų vertinimas. Pirmieji (rašybos klaidų) tyrimo rezultatai pateikiami šiame straipsnyje⁶.

Įvairias raštingumo problemas savo straipsniuose aptaria Rita Miliūnaitė (2013, 2014 ir kt.). Kalbininkai ir mokytojai šia tema rašo įvairius straipsnius žiniasklaidoje (interviu su R. Miliūnaitė 2010, 2014, 2015; interviu su A. Šventickiene 2014). Pasitaiko ir priešingų nuomonių. Štai Loreta Vaicekauskienė savo straipsnyje diskutuoja kiek plačiau apie raštingumo sąvoką ir mano, kad raštingumas dabartiniu metu kaip tik auga (Vaicekauskienė 2013).

Šia tema rašo ir žurnalistai, skaitytojų dėmesys patraukiamas skandalingomis antraštėmis apie prastėjančią visuomenę, ypač jaunimo, raštingumą. Štai tik keletas antraščių pavyzdžių: *Moksleivių neraštingumas bado akis* (Krikštaponytė 2006), *Lietuvių raštingumas gerokai suprastėjęs* (2011), *Politikai susirūpino menkėjančiu moksleivių raštingumu* (2012), *Mąžtantys visuomenės raštingumas: pražūtinga nieko nedaryti* (2013), *Ministerijos kova su beraščiais: lietuvių kalbos egzaminas aštuntokams, mažiau testų, daugiau skaitymo* (2013), *Neraštingumas tampa valstybės gėda* (2013), *Šiandien išsilavinęs žmogus – nebūtinai raštingas?* (2014), *Paaiškinio, kodėl tiek daug beraščių* (2014), *Mokyklinio egzamino rezultatai: atėjo laikas pasisveikinti su beraščiu karta?* (2015), *Įvertino paauglių rašto darbus: viskas dar baisiau nei buvo galima tikėtis* (2015). Savo nuomonę išsako ir mokiniai: *Nulį už egzaminą gavęs abiturientas: „Nesijaučiu beraštis“* (2014).

Apie jaunimo raštingumą daug diskutuojama visame pasaulyje, atliekami tyrimai, kokią įtaką elektroninė komunikacija turi mokinių raštingumui. Pavyzdžiui, Amerikoje mokytojams kelia rūpesčių tai, kad mokinių rašybos ir skyrybos įgūdžiai prastėja, tekstuose daugėja elektroninei komunikacijai būdingų bruožų (Lenhart ir kt. 2008). Su panašiomis raštingumo problemomis susiduria ir ne angliškai kalbančios šalys. Pavyzdžiui, serbai pastebi didelę anglų kalbos įtaką jų rašybai. Neformaliuose tekstuose vietoj *č* rašoma *ch*, vietoj *š* – *sh*. Pakrikusi ir pavadinimų rašyba – perimamas anglų kalbos pavyzdys visus žodžius rašyti didžiosiomis raidėmis (Anđelković 2014: 21–22). Apie skaitymo mažėjimą ir to įtaką prastėjančiam raštingumui rašo Latvijos spauda (www.tvnet.lv, www.nra.lv ir kt.). Tai yra tik keletas pavyzdžių, kad su įvairiomis raštingumo problemomis susiduria ir kitos šalys.

Vis pasirodantys straipsniai šia tema rodo problemos svarbą ir visuomenės poreikį sužinoti problemos mastą ir sprendimo būdus. Pirmiausia reikia išsiaiškinti, kokių klaidų daugiausia daroma šiuo metu, tik tada bus galima pateikti rekomendacijas, kaip mokyti(s) tam tikrų kalbos dalykų. Šiame straipsnyje nagrinėjamos tik vieno kalbos aspekto – rašybos klaidos. Tyrimui ne atsitiktinai pasirinkti dviejų skirtingų žanrų tekstai: manoma, kad įvertinus skirtingų žanrų tekstų rašybą galima geriau išsiaiškinti mokinių polinkius daryti vienokių ar kitokių rašybos klaidų.

⁶ Apie mokinių sintaksės klaidas žr. Solvitos Labanauskienės straipsnį „Būdingiausios sintaksės klaidos Pietų Aukštaičių abiturientų rašiniuose“ šiame *Bendrinės kalbos* tome (Labanauskienė 2015).

2. BŪDINGIAUSIOS RAŠYBOS KLAI DOS MOKINIŲ RAŠINI UOSE IR TINKLARAŠČIUOSE

Visi straipsnyje nagrinėjami tekstai buvo vertinami šiais rašybos aspektais: balsių ir dvibalsių; nosinių balsių; priebalsių; didžiųjų raidžių; žodžių rašymo kartu ir atskirai; diakritinių ženklų rašymo; rašybos elektroninėje erdvėje.

Straipsnyje rašybos klaidos rašiniuose ir tinklaraščiuose nagrinėjamos kartu, lyginant jų vartojimo polinkius skirtingų žanrų tekstuose.

2. 1. Balsių ir dvibalsių rašyba

Lietuvių kalbos balsių rašyba daugeliu atveju yra fonetinė ir, atrodytų, turėtų būti nesudėtinga – kaip girdime, taip ir rašome, t. y. balsių rašyba dažnai susijusi su taisyklinga tartimi.

2.1.1. Šnekamojoje kalboje (tiek tarmėse, tiek miesto kalboje) nyksta ilgųjų ir trumpųjų balsių opozicijos. Išsamių mokinių tarties tyrimų Lietuvoje trūksta. Alikti atskiri tyrimai (Bukantienė 2006) rodo, kad ilgieji balsiai prasčiausiai tariami (taip pat klystama juos užrašant) nekirčiuotose pozicijose.

Abiejų nagrinėjamų tipų tekstuose dažniausiai pakrikusi ilgųjų ir trumpųjų balsių rašyba. Daugiausia ilgosios ir trumposios balsės painiojamos rašant daiktavardžius. Kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių, dažniausia klaidų priežastis – ilgųjų balsių trumpinimas tariant nekirčiuotoje pozicijoje:

(R) <...> *susidūrus su skausmingais išgyvenimais atmintijē liekas didelis randas.*⁷

Šiame *kurinyje galima pastebėti gilius prisiminimus* <...>.

<...> *priverčiantis prisiminti skaudžius įvikius nutikusius praeityje.*

Mano manymu puikus pavizdys <...>.

<...> *pažada apginti nuo neligybės tarp žmonių.*

<...> *Lietuvai netekus valstibingumo* <...>.

(T) *Ir praleidom mes jį tikrai be galo linksmai: supomės ant supynių* <...>.

<...> *biologijos mokytoja arba iš tikrųjų visiškai neturi proto ir nenusimano apie tai, kaip mokiti vaikus* <...>.

Leiskit atspėsiu, kažkur krutinėj ar pilve jaučiate tokį malonų jausmą, lydimą šypsena.

<...> *Kalėdiniai daikčiukai, tačiau netoli kasos pamatėm lentyną, kurioje stovi dvi skulpturėlės.*

Ilgųjų ir trumpųjų balsių rašybos klaidų rasta veiksmažodžiuose ir iš jų padarytose formose: dažniau mokiniai vietoj trumpųjų rašo ilguosius balsius.

(R) <...> *kaimo žmonės tūrėtų prisiminti ilgam* <...>.

<...> *mūsų atmintyse meilė užima vieną iš svarbiausių vietų.*

⁷ Čia ir toliau straipsnyje pateikiamų pavyzdžių kalba yra netaisyta, nagrinėjamos vietos pažymėtos raudonai, jeigu svarbi ir kirčio vieta – paryškintuoju šriftu. Pavyzdžiai iš rašinių straipsnyje žymimi (R) raide, iš tinklaraščių – (T) raide.

<...> *sukūria* knyga, *kūrią* skaito karta po kartos <...>.

<...> žmoguje gyva taip greit neištrynsi.

<...> negalėtų tūrėti įtakos dabartiniui gyvenimui <...>.

(T) Nesvarbu kad pavasaris ir tyngiu, bet reikia pasitempt moksluose.

Rečiau vietoj ilgųjų rašo trumpuosius balsius:

(R) Daugybė žmonių *kurėsi* prie televizijos bokšto <...>.

<...> nebijodamas paaukoti savo gyvybę – *ginė* savo šalį <...>.

(T) Na bet *nebučiau* aš.

Noriu kažką naujo, kad kažkaip praskaidrinti savo gyvenimą ir atsikratiti kasdienės rutinos.

Ilgųjų ir trumpųjų balsių painiojimo klaidų, tiesa, daug mažiau, rasta ir rašant kitas kalbos dalis. Čia klaidų pasitaiko ir kirčiuotoje, ir nekirčiuotoje pozicijoje. Pavyzdžiui, rašant būdvardžius (R1; T1), taip pat irrieveksmius (R2; T2), įvardžius (R3; T3):

(R1) Jie *džiugus*, bet *griauna* dabartį <...>.

<...> nelaimingą meilę ar tiesiog blogą dieną.

<...> *kunigai* labai vertinami ir *populiarus*.

(T1) Mokytojui tariau *didžiūli* ačiū už praleistus dvejus, pilnus darbo, ryžto, *novatoriškų* minčių, metus.

Bet pietų miegas pataisė ir kita treniruotė buvo *sekmyngesnė*.

(R2) Jie yra *gyliai* įrėžti į mūsų sąmonę.

Tačiau pažvelgus *gyliu*, mes galime aiškiai pamatyti <...>.

Ar *butinai* žmonės turi susitaikyti su *skaudžia* netektimi?

(T2) PHP galima išmokti koduoti itin *netaisinklyngai*, taip pat ji yra *ganėtinai* pažeidžiama pradedančiojo lygyje, o įvairių apsaugos triukų mokymąsis trunka gan ilgai.

(R3) <...> *kuris* mūsų kasdienybę paverčia *kitokią*.

<...> užduotis *kūrių* mes žmonės nelabai mėgstame atlikti <...>.

Kūrie mumyse subrandina <...>.

(T3) <...> reikia daryti *viską*, kas nuo *musų* priklauso, o *sekmė* tik padės, padės tada, kai jos labiausiai reikės.

Vertinant statistiškai, net 78 proc. iš visų ilgųjų ir trumpųjų balsių rašybos klaidų rašiniuose yra rasta būtent nekirčiuotose pozicijose; tinklaraščiuose balsių rašymo klaidų mažiau (žr. 1 pav.), iš jų ilgųjų balsių nekirčiuotose pozicijose klaidų rasta 69 proc.

2.1.2. Kita klaidų grupė – balsių, taip pat balsių ir dvibalsių painiojimo klaidos. Daugumą jų sudaro klaidinga balsių *e* ir *é* rašyba. Vienur mokiniai, kur reikia *e*, rašo *é* (pvz.: R1; T1), kitu atveju, atvirkščiai, – *e* vietoj *é* (R2; T2):

(R1) *Pinigai* buvo skirti *vėžimėliui*.

<...> ir kartais nereikia pagalvoti apie *pasėkmes*.

<...> tokiu *atvėju* brolis neišsiverstų vienas <...>.

<...> meilė yra vien*int*ėlė, kuri gali suteiktų mūsų kasdienybei kilnumo.

<...> nusprendžia sugroti smuikeliu jos ir Rapolo vėstuvėse.

(T1) Ir bėje, Sveikinu DIMĄ ir SONATĄ su 3 METUKAIS draugystės!

Vakar vakarop važiavau su teta, dėde ir tetos vyru į Panėvežį.

(R2) Mes ją ugdome, ja naudojames visais gyvenimo etapais.

Pirmieji sovietų tremimai<...>

<...> uždrausta lotynų kalbos abecėlė<...>

(T2) Jeigu tikėtės, kad ateis ponis sėkmė su lėkštute, ant kurios gulės jau pasiekti jūsų tikslai ir jūs galėsite tiesiog juos pasiimti, nieko panašaus niekada gyvenime neįvyks.

kodel nusprendei susikurt ask.fm?

Balsių *e* ir *ė* painiojimo klaidų gausu. Ir čia tikriausiai priežastis aiški – nyksta skirtumas tariant garsus *e* ir *ė*, tada juos sunku tinkamai ir užrašyti. Statistiškai nagrinėjant šiuos duomenis paaiškėjo, kad kiek dažniau balsių *e* ir *ė* painiojama rasta nekirčiuotoje pozicijoje. Rašiniuose tokių atvejų rasta 57 proc. iš visų nagrinėjamų šio tipo klaidų, tinklaraščiuose – 67 proc.

Kur kas mažiau rašybos klaidų, kai painiojama *e–ie*, *ė–ie* rašyba, *o–uo* rašyba:

(R) Ar meilė suteikia žmogaus kasdenybei kilnumo?

<...> nebūtų meilės jausmo artimėsėms <...>.

<...> kekvieną rytą atsikėlus jauti darbui meilę <...>.

<...> neįsimyliję žmonės būna geros nuotaikos.

Žmogus yra prie kažkuo prisirišęs <...>.

(T) Nebūni praeitoj pamokoj, nusirašai temą su kažkokiais heroglifais, nieko nesupranti <...>

Seniau važiuodama ir megodama dar jausdavau, kada autobusas sustoja, dabar to pojūčio nebėra.

2.1.3. Rašiniuose ir tinklaraščiuose pasitaikė ir balsių *e* ir (*i*)*a* rašybos klaidų. Šių balsių rašyba remiasi morfologiniu principu ir gali rašant mokiniams kelti sunkumų. Čia nepakanka ištarti taisyklingai žodžio garsus ir juos užrašyti. Rašant tokius žodžius reikia gebėti pažinti morfologinę žodžio sandarą ir pritaikyti taisykles. Kaip matyti iš pavyzdžių, mokiniai klysta rašydami *e* ir (*i*)*a* linksniuojamų žodžių ir veiksmažodžių galūnėse, priesagoje, šaknyse.

(R) Trememi vaikai, moterys, vyrai <...>.

<...> išlikti dorais bei oreis sau ir artimam.

<...> vos keliari metai ir praskrieja<...>

<...> buvo uždarytas Vilniaus universitetas, kuris tuo metu, socialineme bei kultūrineme gyvenime, buvo kaip saulė.

<...> atsipalaiduojame, prisisiame naujų jėgų ir minčių <...>.

<...> negalėtų be jų išgyventi nei keliatą dienų.

(T) Gaila kad ši šventė nešviančiama plačiau.

Pavalgėm picerijoje ir šaip pavaikštinėjom po parduotuves <...>.

Aišku nuotraukų kokybė šaip sau, bet vis geriau negu nieko ;)

Rasta ir balsių *a*, *e* po priebalsės *j* rašybos klaidų:

(R) *Taigi žmones gali būti nors ir mirę senovės senovėje, tačiau ja jis rašytojas jo niekada nepamirš.*

Kažkur vidujq vistiek jautė <...>.

Deje, bet XIX–XX a. lietuvos žmonės neturėjo <...>.

<...> kam tu pasiaukoji ar pasiaukosi <...>.

<...> kodėl žmoguja gyva tai, ko jau senai nėra?

(T) *<...> kol jei paruošėm stalq, ir kai ji įėjo į namus uždegiau žvakutę, pasitikau ją karidoriuje ir padainavau “Su gimimo diena”.*

Pailsėjusi galva, lengviau priėmė naujes žinias.

Kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių, balsės *e* ir *ia* dažniausiai mokiniai klysta rašydami žodžių šaknyse ir galūnėse; po priebalsės *j* balsės *ia* ir *e* mokinių dažniausiai klaidingai rašomos tik galūnėse (gali būti, kad nagrinėjamų tekstų imtis per maža ir tiesiog nerasta tokių žodžių, kur tokio tipo klaidų būtų žodžių šaknyse).

2.1.4. Atskirai reikėtų paminėti grupę žodžių, kai rašybos klaidų daroma dėl formų painiojimo rašant sutrumpėjusias vietininko formas. Klystama, kai sutampa ilgasis galininko ir sutrumpėjusios galūnės vietininko balsis:

(R) *Ši pamoka jam ir išliks visą gyvenimą atmintį.*

<...> kai tenka siekti kažko draugijos apsupti, net miške vyrauja darna.

Šie žmonės išlieka mūsų atmintį visam gyvenimui.

(T) *Ėjau pro jį labai daug kartų ir tiek pat kartų atkreipdavau jo dėmesį, tiesiog viskas vyko pajūri <...>.*

Kai kuriais atvejais mokiniams čia galėtų padėti žodžių kirčiavimas. Pavyzdžiui:

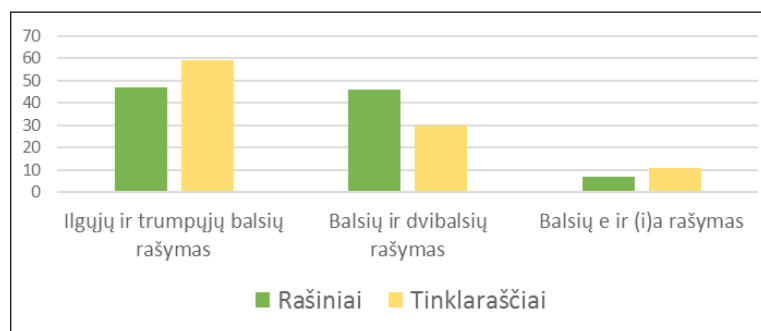
Galininkas

atmintį

Vietininkas

atmintỹ (Šie žmonės išlieka mūsų atmintỹ visam gyvenimui).

2.1.5. Apibendrinant balsių ir dvibalsių rašybos klaidas skirtinguose mokinių tekstuose matyti, kad balsių ir dvibalsių rašybos klaidų juose daug; jų ypač gausu rašiniuose. Šio tipo klaidų santykis rašiniuose ir tinklaraščiuose gerokai skiriasi (žr. 1 pav.).



1 PAV. Balsių ir dvibalsių rašybos klaidos mokinių rašiniuose ir tinklaraščiuose (proc.)

Kaip matyti, rašiniuose balsių ir dvibalsių rašybos klaidų rasta gerokai daugiau. Abiejų tipų tekstuose dažniausiai painiojamos ilgosios ir trumposios balsės *i–y*, *u–ū* (47 proc. iš rašiniuose rastų šios grupės klaidų; 59 proc. iš tinklaraščiuose rastų šios grupės klaidų), kiek mažiau rasta balsių ir dvibalsių painiojimo klaidų (46 proc. iš rašiniuose rastų šios grupės klaidų; 30 proc. iš tinklaraščiuose rastų šios grupės klaidų), dar rečiau klystama rašant *e* ir *ia* žodžių galūnėse ar po priebalsės *j* (7 proc. iš rašiniuose rastų šios grupės klaidų; 11 proc. iš tinklaraščiuose rastų šios grupės klaidų).

2.2. Nosinių balsių rašyba

Kalbant apie nosinių balsių rašybą, įprasta pabrėžti sudėtingesnius nosinių balsių rašybos atvejus: tai įsimintinų žodžių rašyba, kai kurių veiksmožodžių rašyba. Įprastai dažniausia klystama rašant nosines žodžių šaknyse. Rašiniuose ir tinklaraščiuose dažniau klystama rašant nosines ne šaknyse, o galūnėse.

2.2.1. Net daugiau kaip pusė nosinių balsių rašymo galūnėse klaidų yra daugiskaitos kilmininko ir vienaskaitos galininko linksniuose:

(R) *Praradus meile, kai kurie žmonės tai labai skaudžiai išgyvena <...>.*

Galima rasti daug jau vykusiu istoriju <...>.

Viena diena, ji susitinka su tėvu <...>.

Už tai žmonės reikšdami padėka <...>.

(T) *Grįžus tiesa pasakius nieko jau nebesinorėjo.*

Galiausiai išlipus iš lovos galvoj sukos daugybė minčių <...>.

<...> mintys skrajoja, arba rimtą darbą pertraukia kosulys iki ašaru.

Neretai pasitaiko ir tokių atvejų, kai vienas to paties linksnio žodis rašomas su nosine, kitas jau ne:

(R) *<...> rašė apie du žmones, vyra ir moterį <...>.*

Nuo senų laikų meilė žmonėms suteikia kilnumo.

<...> meilė jam padėjo atrasti ta pasislėpusi kilnumą.

Mano manymu meilė suteikia stipriausia kilnumo šaltinį.

(T) *Šia protinga mintimi užbaigiu šiandieninį – keturiolikta post'ą.*

Norėčiau padaryti mažą akciją atrakciją, komentaruose <...>.

Klauskite to, apie ką norėtumėte išgirsti mano filosofinių minčių, pamastymų, atsakymų.

Visgi geriau būti priklausomam nuo muzikos, negu nuo narkotinių medžiagų.

Nosinių trūksta ir rašant veikiančios rūšies dalyvius, taip pat tariamosios nuosakos trečiąjį asmenį:

(R) *Grįžė badavo, kas naktį ieškojo vis naujo būsto <...>.*

<...> *elkis su kitais taip, kaip norėtum, kad su tavim elgtūsi.*

<...> *visi esame nusipelne patirti.*

(T) *Jeigu ir atsibostu, tai tik kuriam laikui, po kelių dienų vėl galiu ja pasileist ir pajaut malonumą...*

Turėjote dvi dienas, kad sudalyvavę apklausoje išsirinktumėte šio post'o temą.

Tad jei būčiau įstojes būčiau kitur, tai jau būtų buvusi didelė klaida.

Jos visada laiko save storomis, kad ir kokia tobula figūra būtų.

Mažiau klaidų daroma rašant įvardžiutines būdvardžių ir būdvardiškųjų žodžių formas; čia nosinės gali būti klaidingai rašomos ten, kur jų nereikia, o kur reikia nosinių raidžių, – rašomos trumposios ar ilgosios balsės:

(R) *Meilė savo gimtqjai šaliai padaro žmogų kilniu <...>.*

prisimeni tuos nuostabius jausmus, meilę ir šilumą su savo antraja puse <...>.

<...> *„Prakalba į malonūjį skaitytoją“ motyvuoja skaitytojus nepamiršti savo gimtosios kalbos.*

(T) *Kas gali būti geriau, nei gauti tokius pažymius gerai besimokančiqjai?*

PHP iš pradžių gali atrodyti itin lengva, bet toks mąstymas yra paviršutiniškas – PHP galima išmokyti koduoti itin netaisinklingai, taip pat ji yra ganėtinai pažeidžiama pradedančiqjam.

Grįžtant į neperseniausio atsigavimo temą, susijusią su visuotinio gripo karštine, dėl mokytojų nebuvimo, daugelio mokinių sirgimo pastarąsias dvi dienas išvis buvo vos po 2-3 pamokas per dieną.

Kita būdinga klaida – netaisyklingas bevardės giminės formų rašymas. Bevardės giminės formos dažnai painiojamos su linksniuojama to paties žodžio forma ir taip pridaroma klaidų, dažniausiai klaidingai rašomas įvardis *visa*:

(R) <...> *kas ta atmintis ir kodėl tai gyvq?*

<...> *jaus kilnumq ir perteiks visq tai ateinačioms kartoms.*

<...> *vieni yra daugiau visko matę ir sunkiai visq tai išgyvena <...>.*

Ir visq tai, kas palikta mums po šiai dienai.

(T) <...> *pastaruju metu supratau, kaip reikia kalbėti su šia mokytoja, taigi, visq tai man visai nebetrukdo.*

<...> *labiau norėjau gamtinės geografijos, tačiau kq darysi, tenka spręsti visq kq turiu dabar.*

Atkreiptinas dėmesys į klaidų grupę, kai nosinių balsių rašymą sunkiau paaiškinti. Nosinės gali būti rašomos veiksmažodžių esamojo laiko trečio asmens, rečiau kitų asmenų galūnėse:

(R) <...> *kalbų apie tuos žmones kurie turi daug pinigų <...>.*

<...> *Tilius ne pietauja, o sėdi ir žiūrį į tolį.*

<...> *kai Tilius įsimylį Agnę, jis negali parodyti savo kilnumo <...>.*

(T) <...> *joms patinkq vyrus priversti jaustis kaltais, nesvarbu ar jie kalti ar ne <...>.*

Dalyvavimas tokiuose renginiuose didinq žinių bagažą <...>.

Gali būti, kad šiuos veiksmažodžius mokiniai painioja su veikiamosios rūšies dalyviais. Kitur gali būti tiesiog painiojami linksniai, t. y. mokiniai neskiria, koks linksnis reikalingas:

(R) <...> *buvo pasirengę ja atkovoti bet kokią kainq.*

<...> tapęs kūnigū jis vis dar nesijautė laisvu.

Bet kartu su meilę ateina ir skausmas, ir kančia.

(T) Tada skundžiausi stiprintuvo tylumų, iškraipymais ir įvertinau 4/10.

Aš tas žmogus, kuris gyvena su muziką <...>.

Daugeliu atveju nosinių balsių rašymą žodžių galūnėse gali lemti blogas balsio tarimas (vns. gal., dgs. kilm. galūnių), kitų aptartų atvejų (įvardžiutinių formų, tariamosios nuosakos) nosinių balsių rašymo klaidų daroma dėl taisyklių nežinojimo.

2.2.2. Mažiau rasta nosinių balsių rašymo žodžių šaknyse klaidų. Matyt, mokiniai vengia rašyti tokius žodžius, nenori daryti klaidų, galbūt ieško kitų to paties žodžio sinonimų.

(R) Tai ko jau nebėra, nebesugražinsi <...>.

<...> niekada nebegriš.

<...> reikėjo apsispresti kuom jis norejo tapti.

<...> siūsdavo maisto savo mylimiesiems <...>.

<...> meilės jausmas šeimai, niekas neužgęs.

Juk kiekvienas žmogus masto skirtingai.

(T) Išsiskirstėm gal apie pusę 8, bet žinoma gryžau daug vėliau namo..

Prisoivaikščiojom, prisimatačiau visko, bet niekas neįtiko, tad gryžom tik su maišeliais saldinių :3

Visu pirma į kelį įkando vabzdys, kai buvau sodyboj, taigi nusikąsiau įkandimą ir greičiausiai "įmečiau" infekciją.

Neklauskite kam, tiesiog pasižiūrėkite ir po kelių sekundžių sugryžkite čia.

Net švest nenoriu ir nešvęsiu, nebent mama ką nors suorganizuos :)

Tokių klaidų rasta ir priešdėliuose. Tik čia galima skirti kelias grupes. Viena grupė – priešdėlių j- ir sq- rašyba:

(R) <...> ar žmogus kuris isimyli visada tampa kilnesnis?

Todėl drąsiai būna sažiningi ir orūs.

<...> nulemia jo pasamonė blaivumas<...>.

<...> mylėjo savo šeimą ir pastangas idėjo ne veltui.

Tokie yvikiai negali būti užmiršti <...>.

atmintis mums padėjo prisiminti kas ivyko <...>.

(T) Bet visą tai užglaištė nesamonės, juokas ir linksmi dalykai, kuriuos patiriu su savo mieliausiom draugėm!

Kažkada esu girdėjęs, kad tai kažkaip gali būti susiję su stresu ar kažkokia panašia nesamone.

Patobulėta, išmokta... Parsivežiau neišdildomų ispūdžių.

<...> kad ir kaip „tūpai“ ten viskas būtų, kad ir kokios nesamonės ten bebūtų – viskas ten neša tave į prisiminimus.

Nagrinėjant priešdėlių rašybą matyti, kad mokiniai ne visada skiria priešdėlius j- ir iš-:

(R) <...> kas jau išėjo ir niekada <...>.

<...> karo metų buvo išsiustas į koncentracijos lageri <...>.

(T) Nors *įšeina* taip, kad muzika ir yra narkotikas....?

aš buvau dingęs dėl pateisinamos priežasties, tačiau *neįsigaskit*, nepaliksiu jūsų likimo valiai!

Kai kurių nosinių balsių rašybą galima aiškinti tuo, kad mokiniai įžiūri priešdėlį ten, kur jo nėra:

(R) Dėl šių autoriaus bei kitų pastangų ir *įdėju* <...>.

Vaikas, susidaręs *įdealaus* vagies įvaizdį <...>.

<...> jis žvelgė *įroniškai*, net su pajuoka.

(T) <...> bet norint programuoti ir *kažką* pasiekti daugiau, teks dirbti *sąvarankiškai*.

Yra ir žodžių, kurių nosinių balsių rašybą sunkiau suskirstyti ir paaiškinti:

(R) Pirmą kartą *męs* lietuviai <...>.

<...> šiais laikais *męs* žengiame žingsnį atgal <...>.

Iš kur *męs* žinom istorija?

<...> parodo kaip mes turime mylėti savo *krąštą*, savo tikėjimą.

<...> *žqla* kitam žmogui pasilieka mūsų galvose <...>.

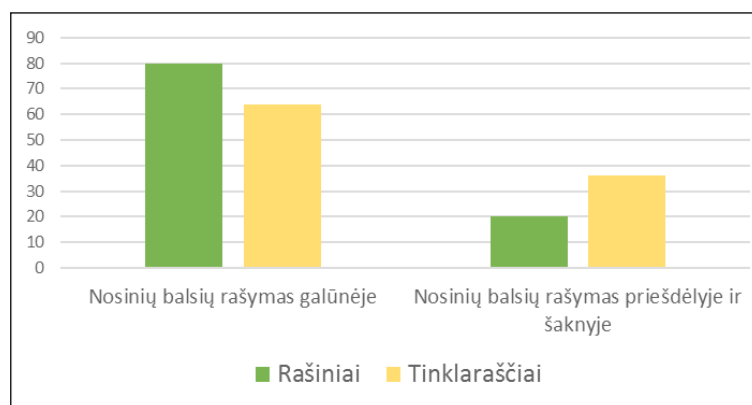
(T) Mano jėgos jau tuoj tuoj *iššęks*.

<...> ir skanduoju įvairius šūkius patraukėme link Gedimino prospekto. O ko ten *bąstyti*?

Vienų pavyzdžiuose minimų žodžių (pvz.: *męs*, *krąštą*) rašybą galima sieti su ilgu balsių tarimu; galima tik spėti, kad rašydamas žodį *žqla* mokinys galėjo supainioti kalbos dalis (plg. esamojo laiko veiksmazodžių rašymą *šqla*, *bqla* ir t. t.). Dar kitų žodžių rašybą paaiškinti keblu (pvz., *iššęks*).

2.2.3. Nagrinėjami pavyzdžiai rodo, kad abiejų tipų tekstuose daugiausia nosinių raidžių rašymo klaidų galūnėse. Dėl tokios rašybos atvejų rašiniuose galima būtų aiškinti labai paprastai – mokiniai gali vengti sudėtingesnės rašybos žodžių ir jų tiesiog rašinyje nevertoti, nenorėdami pridaryti daugiau klaidų, o nosinių balsių galūnėse išvengti neįmanoma, nes niekaip nepavyktų išsiversti be daugiskaitos kilmininko ir vienaskaitos galininko. Tinklaraščiuose, matyt, šių klaidų taip pat paliekama. Ne visas tokias klaidas gali ištaisyti įvairios klaidų tikrinimo programos (programos ne visada gali nustatyti linksnius, pvz., atskirti *gerà* ir *gerą* ir pan.). Gali būti, kad mokiniai ne iki galo suvokia linksniavimo ir asmenavimo sistemas.

Apibendrinti statistiniai nosinių balsių rašymo klaidų atvejai parodyti 2 paveiksle.



2 PAV. Nosinių balsių rašybos klaidos rašiniuose ir tinklaraščiuose (proc.)

Kaip matyti, daugiausia jų daroma rašant galūnes (80 proc. iš visų šios grupės klaidų rašiniuose; 64 proc. iš visų šios grupės klaidų tinklaraščiuose), daug mažiau nosinių balsių rašybos klaidų pastebėta žodžių šaknyse ar priešdėliuose (20 proc. iš visų šios grupės klaidų rašiniuose; 36 proc. iš visų šios grupės klaidų tinklaraščiuose).

2.3. Žodžių rašymas kartu ir atskirai

Kalbant apie žodžių rašymą kartu ir atskirai reikia pasakyti, kad ši klaidų grupė yra sunkiausiai visų skiriama. Taisyklių ir išimčių gausa klaidina daugelį, ne tik mokinius, bet ir suaugusiuosius.

2.3.1. Nagrinėjant būdingiausias žodžių rašymo kartu ir atskirai klaidas pastebėta, kad dažniausiai klystama rašant dalelytes, ypač dalelytes *vis* ir *gi*:

(R) *Ar gi reikia griauti sau gyvenimą <...>.*

<...> šeimininkas *vistiek* jį paskandino.

Ji *vis gi* pakerejo Liudą savo grožiu, savo figūra.

Vistiek šiais laikais mes žengiame žingsnį atgal, nes nebesuprantame, kas yra kilnu <...>.

Tai gi prisiminimai turi didžiulę įtaką žmogaus gyvenimui.

(T) *Taip gi* kiekvienais metais būna.

Šiandien *vėl gi* nebandysiu filosofuoti savo pasirinkta tema, tačiau pakalbėsiu apie jaunimą.

Ir tikrai tikiu, kad visiems ateis ta geresnė diena, ta rutinos pabaiga, *tai gi* to ir linkiu ;)

Viskas *vistiek* jau praėityje, belieka laukti atsakymų.

Garantuojau, kad toji Jūsų nuomonė *vistiek* bus pasisavinta iš tokių moteriškių <...>.

P.S. Nesvarbu kiek gėrio tu atiduosi aplinkiniams, *vistiek* jiems bus maža...

Mokiniam sunkumų kyla rašant dalelytes, sudarančias samplaikas su kitais žodžiais:

(R) Kai tau *kasnors* padarė gero tu tą žmogų gali prisiminti <...>.

<...> *kaikuriems* tai dėl nenoro užmiršti tokios mintys gali išviso pasirodyti absurdiškos.

Taipat jame gyva visada būdavo <...>.

Kai tau *kasnors* padarė gero tu tą žmogų gali prisiminti <...>.

Atsiminimai žmogui *begalo begalo* svarbūs.

<...> deklaravo kovą už Lietuvą *betkokia* kaina <...>.

<...> padaro didesnį įtaką nei *betkas* kitas.

<...> išskynė šilę vien *dėlto*, kad išgyventų <...>.

(T) Parduodama suvenyrų krautuvoėse (kur rasti tikros ir stipresnės žolės *kolkas* neišsiaiškinau).

Kolkas nėra nei gerai, nei blogai – yra įdomu.

Neseniai pasibaigė tos pačios firmos, *tik tai* geltonas, bet buvo itin fantastiškas..Nenuvylė.

Ai, bet *per nelyg* džiaugiuos, nes pas tą mokytoją, tiek daug besimokydamas gauti septynetą reiškia daug.

2.3.2. Atskirai reikėtų apžvelgti neiginio *ne* rašybą. Kaip matyti iš nagrinėjamų tekstų, mokiniai nėra iki galo perpratę, kada rašyti neiginį *ne* kartu su kitais žodžiais, o kada atskirai:

(R) *Žmogaus sąmonėje netik žmonės bei daiktai, bet ir <...>*.

Nekartą emigravo svetur dirbo liftininku <...>.

Neveltui Maironis vadinamas <...>.

Bet nevien viskas apie tai.

Tačiau nevisi atsiminimai verčia jaustis maloniai.

(T) *Man patinka mokytis iš savo klaidų, bet nevisada jas pastebiu <...>*.

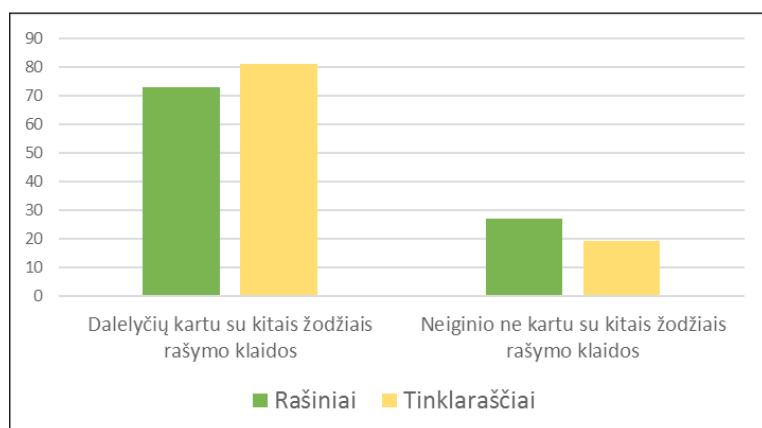
Tai priklauso nuo pavalgymo ir netik <...>.

Neveltui susilaukiau visokių pasisakymų, vieni gyrė, kiti peikė, treti durnelkiu vadino.

Neveltui ketinu studijuoti dalyką susijusį su šiuo mokslu.

2.3.3. Trumpai apibendrinant žodžių rašymą kartu ir atskirai galima pasakyti, kad šių klaidų daroma dėl taisyklių gausos (kada nors, matyt, reikėtų pagalvoti bent apie kai kurių taisyklių paprastinimą), tai pat dėl negebėjimo skirti kalbos dalis ir nežinojimo, kaip kaitomos ir sudaromos tos kalbos dalys.

Statistiškai apibendrinant žodžių rašymo kartu ir atskirai klaidas, reikia pabrėžti, kad ši klaidų grupė yra gausiausia tinklaraščiuose, rašiniuose tokių klaidų daroma kiek mažiau (žr. 3 pav.).



3 PAV. Žodžių rašymo kartu ir atskirai klaidos rašiniuose ir tinklaraščiuose (proc.)

Kaip matyti iš 3 paveikslo, šios grupės klaidų didžiausią dalį sudaro dalelyčių ir jų samplaičių rašybos klaidos (73 proc. iš visų šios grupės klaidų rašiniuose; 81 proc. iš visų šios grupės klaidų tinklaraščiuose). Kita, daug mažesnė grupė klaidų, yra neiginio *ne* rašymo kartu ar atskirai su kitais žodžiais (27 proc. iš visų šios grupės klaidų rašiniuose; 19 proc. iš visų šios grupės klaidų tinklaraščiuose).

2.4. Priebalsių rašyba

Priebalsių, kaip ir balsių, rašyba dažnai yra susijusi su tartimi. Rašybos problemų dažniausiai kyla dėl morfologinės rašybos priebalsių. Norint juos parašyti taisyklingai, reikia nustatyti giminiškus žodžius, kurie rašomi fonetiškai. Palyginti su kitomis rašybos klaidomis, tiek raši-

niuose, tiek tinklaraščiuose priebalsių klaidų rasta labai nedaug. Daugiausia jų daroma dėl asimiliacijos tariant garsus:

(R) *Taigi pareigos jausmas yra iš svarių priežaščių kodėl žmoguje gyvuoja atsiminimai.*

<...> *tačiau jie ankščiau ar vėliau išlenda.*

Taigi, galima drąsiai sakyti, jok meilė tiek tėvynei <...>.

<...> *kuris sugebėjo grįšti į savo tėvynę <...>.*

<...> *kuriuos anksčiau neužuozdavo.*

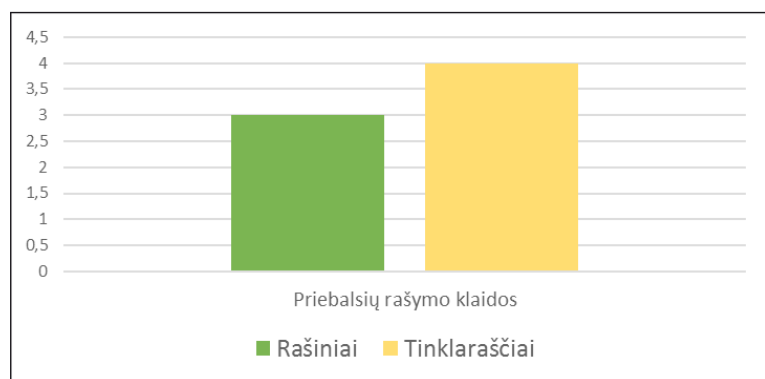
<...> *Arvydą Saboną nors jis dabar ir pencininkas <...>.*

(T) *Tik šį kartą miegoti nuėjom ankščiau. :)*

Mokytojai patarčiau ateityje kiek grieščiau žiūrėti į vienus ar kitus mokinių pasisakymus, nes taip galu gale mokytojai visai praranda autoritetą mokinių tarpe.

Nesuprantu ar mokytojai tokie nesupratingi ar čia koją kiša mano pezimizmas.

Ši rašybos klaidų grupė nagrinėjamuose tekstuose yra negausi. Galima manyti, kad ir tos kelios klaidos padarytos dėl netaisyklingo tarimo – parašyta taip, kaip tariama. Statistinis šios klaidų grupės lyginimas abiejų tipų tekstuose pateiktas 4 paveiksle.



4 PAV. Priebalsių rašyba rašiniuose ir tinklaraščiuose (proc.)

Kaip matyti, priebalsių rašymo klaidos sudaro 3 proc. visų rašiniuose rastų klaidų ir 4 proc. visų tinklaraščiuose rastų klaidų.

2.5. Didžiųjų raidžių rašyba

Didžiųjų raidžių rašybos klaidų daugiau rasta rašiniuose, o tinklaraščiams šios klaidos nebūdingos, tikrinių žodžių ten nėra daug, jie rašomi didžiąja raide, taip pat tinklaraščiuose nedaug ir pavadinimų (dažnai tai būna angliški filmų, žaidimų ir kt. pavadinimai). Todėl šiame straipsnyje ši klaidų grupė daugiau iliustruojama būdingiausiais vartosenos atvejais ir pavyzdžiais iš rašinių.

2.5.1. Nagrinėjant įvairių tikrinių pavadinimų rašymą rašiniuose pastebėta, kad ne visada mokiniai skiria bendrinius ir tikrinius žodžius, o jeigu ir atskiria, tai ne visada moka taisyklingai parašyti. Tą rodo gausūs pavyzdžiai iš rašinių. Neretai tikriniai žodžiai rašomi mažosiomis raidėmis:

(R) *Balys Sruoga yra garsus **lietuvo**s rašytojas <...>.*

*<...> žmonių pasąmonėje išlikdavo laisvos **lietuvo**s vaizdas <...>.*

*Balys Sruoga yra garsus **lietuvo**s rašytojas <...>.*

*<...> organizuotas lietuviškų knygų spausdinimas **mažo**je **lietuvo**je ir gabenimas į **lietuvo**ą.*

*Parašė eilėraštį, kuris po nepriklausomybės atkūrimo tapo **lietuvo**s himnu.*

Kita grupė pavyzdžių, kai bendriniai žodžiai rašomi didžiosiomis raidėmis:

(R) *Kilę du **Pasauliniai** karai, po kurių sekė daugybė <...>.*

*<...> mintyse jis niūniuoja **Lietuviškas** daineles.*

*<...> vieną **Kovo** naktį, kai į jo namus įsiveržė **Vokiečių** politinės policijos pareigūnai.*

Atkreiptinas dėmesys, kad dauguma iš rastų pavyzdžių, kai tikriniai žodžiai rašomi mažosiomis raidėmis, yra Lietuvos vardas. Viena iš tokios rašybos priežasčių galėtų būti trumpųjų žinučių rašymo įpročių poveikis (plg. Nevinskaitė 2011: 289).

2.5.2. Kita didžiųjų raidžių rašymo klaidų grupė – pavadinimų rašymas. Rašiniuose itin gausu kūrinių pavadinimų. Kaip matyti, mokiniai ne visada žino, kaip taisyklingai užrašyti sudėtinius pavadinimus. Tam gali turėti įtakos ir kitų kalbų rašyba, nes didžiųjų raidžių rašymo taisyklės kiekvienoje kalboje yra susitarimo dalykas. Mokydamiesi kitų kalbų mokiniai gali painiotis arba tiesiog net nesusimąstyti, kad kiekvienoje kalboje pavadinimų rašymas skiriasi, todėl labai svarbu kiekvienos kalbos mokytojui tą dalyką pabrėžti. Nagrinėjamas didžiųjų raidžių rašybos klaidas galima suskirstyti į kelias grupes: kai pavadinimas pradedamas rašyti mažąja raide (pvz., R1), kai visi pavadinimo žodžiai pradedami rašyti didžiąja raide (pvz.: R2; T2):

(R1) *<...> noriu paminėti „**b**altoje drobulėje“ pagrindinis veikėjas <...>.*

*<...> jos dienoraštis tapo kūriniu „**l**ietuviai prie **l**aptėvų jūros“ <...>.*

*<...> parašė atsiminimų ir autobiografinę knygą „**d**ievo miškas“.*

(R2) *<...> Jonas Biliūnas kūrinyje „**L**iūdna **P**asaka“ rašė <...>.*

*Tai novelė „**B**alta **D**robulė“.*

*Galėčiau pateikti kūrinių „**D**ėdės ir **D**ėdienės“.*

(T2) *Baigiau skaityti knygą „**D**eginant **T**iltus“.*

*Ši istorija kiek primena taip pat Megės istoriją iš „**K**erės **D**ienoraščių“.*

*Mokėmės bendrą šokį pagal Montvydo dainą „**N**orim **D**ar“.*

2.5.3. Kaip rodo abiejų žanrų tekstų didžiųjų raidžių rašybos analizė, pavadinimų rašyba mokiniams dar yra nesuprantama. Tinklaraščiuose beveik nepastebėta didžiųjų raidžių rašybos klaidų rašant tikrinius žodžius, o pavadinimuose jų pasitaiko. Taigi mokytojams reikėtų dar

kartą mokiniams paprastai išaiškinti pačią svarbiausią simbolinių pavadinimų rašymo taisyklę, kad pavadinimai turi būti rašomi su kabutėmis, jeigu pavadinimą sudaro keli žodžiai, bet ne vardai ar vietovardžiai, visi, išskyrus pirmąjį žodį, rašomi mažosiomis raidėmis. Taip pat labai svarbu atkreipti mokinių dėmesį į tai, kad skirtingose kalbose pavadinimų rašymo taisyklės gali skirtis. Probleminius didžiųjų raidžių rašybos atvejus ir polinkius savo straipsnyje yra nagrinėjusi Ona Laima Gudzinevičiūtė (2015: 6–16).

2.6. Diakritinių ženklų ir taškų ant *i, j* rašymas

Dar viena klaidų grupė, su kuria labiausiai susiduriama tik šiuo metu, yra taškų rašymas ant *i, j* ir paukščiuko rašymas ant *č, š, ž*. Tikėtina, kad šių rašybos klaidų atsiranda dėl elektroninės komunikacijos poveikio (plg. Nevinskaitė 2011: 284–285; Miliūnaitė 2014: 1–16). Kalbant apie šią klaidų grupę reikia pabrėžti, kad ji taip pat būdingesnė rašiniams negu tinklaraščiams. Nė vienas nagrinėjamas tinklaraščio įrašas nebuvo parašytas vadinamuoju švepluoju būdu. Iš nagrinėjamų 100 rašinių buvo tokių, kuriuose nebuvo beveik nė vieno diakritinio ženklo. Reikia pasakyti, kad dažniausiai taškas nededamas ant *i* raidės, rečiau ant *j* (kompiuteriu rinktame tekste tokių klaidų neįmanoma rasti, nes klaviatūra renkamos raidės yra su taškais). Pasitaikė rašinių, kuriuose nebuvo rašomi ir paukščiukai ant raidžių. Tokiuose rašiniuose išryškėjo ir dar vienas polinkis. Rašinyje, kuriame beveik nėra raidžių su diakritiniais ženklais, sakinio pabaigoje nerašomas sakinio galo ženklas. Štai tik keli pavyzdžiai, kaip atrodo sakiniai, kuriuose beveik nevartojami diakritiniai ženklai ir taškai ant *i, j*.

(R) <...> *taciau visada dvasiskai jis jos širdyje.*

daznai kenčia maisto nepriteklių <...>.

Ši jauna poete savo melę apraso eilėrasčiuose.

Tokį tekstą ne visada lengva skaityti, neretai gali būti iškreipiama ir sakinio reikšmė. Šiuos dalykus mokiniams reikėtų prisiminti ir įsidėmėti.

2.7. Rašybos klaidos elektroninėje erdvėje

Nagrinėjant tinklaraščius, kompiuteriu rinktus tekstus, pastebėta ranka rašomam tekstui nebūdingų klaidų. Rašto ženklų vartojimas elektroninėje erdvėje, kaip ir rašytiniame tekste, taip pat turi savas taisykles. Labai svarbu mokinius supažindinti su šiomis taisyklėmis. Daugumos šių ženklų vartojimas yra priskiriamas skyrybos sričiai, šiame straipsnyje aptariama tik grafinė šių ženklų raiška.

2.7.1. Elektroniniams tekstams būdingas rašto ženklas – tarpas. Tarpo vartojimo klaidų tinklaraščiuose nėra labai daug, tačiau pastebėta, kad tekstuose trumpinant žodžių junginius, tarp skaitinės vertės ir jo sutrumpinimo, po taško kartais nepaliekama tarpo arba paliekamas prieš dvitaškį, kablelį, tašką:

(T) *Beje, šie metai yra 2014m., tai reiškia, kad šiemet manęs laukia labai sėkmingi metai.*

<...> taip jie būna sužavėti svetimos kalbos, triukšmo, šurmulio, medžių ošimo, paukščių skleidžiamų garsų ir t.t.

Čia maždaug išeina taip : aš nusiskinu nuo obels obuolį.

*<...> XII **Č.Kudabos** respublikinis konkursas, vyksiantis kovo 31 d.*

<...> jiems nepatinka nedemokratiški , o dar ir neteisingi sprendimai <...>.

Kita elektroniniam tekstui būdinga rašto klaida – brūkšnio painiojimas su trumpuoju brūkšneliu. Brūkšnio vartojimo klaidų tinklaraščiuose itin daug, beveik visur, kur turėtų būti ilgasis brūkšnys, rašomas brūkšnelis. Tinklaraščiuose labai dažnai brūkšnelis vartojamas vietoje brūkšnio riboms žymėti (turėtų būti ilgas brūkšnys be tarpų). Tokių šių ženklų vartojimą gali lemti keli dalykai: nežinoma, kad yra skirtumas tarp šių ženklų, kaip tą ženklą surinkti kompiuteryje; o gal tiesiog brūkšnelį surinkti kompiuteryje yra tiesiog greičiau. Ir štai tik keletas pavyzdžių:

(T) Ketvirtadienis praeina beveik nepastebimai, o kitą rytą - penktadienis!

O kas būna keisčiausia- išsiskiria visiškai dėl nieko.

Teoriškai, pagrindinis taikinyš tebėra JAV - tiek serverių ir užslaptintos nuo piliečių informacijos <...>.

Bėda tame, kad dabar man, matyt, yra prasčiausias metas tokiems gan dideliems projektams - 12 klasė.

<...> prie kompiuterio stengiuosi prisėsti ne dažniau nei vieną kartą per dvi-tris dienas, tad naujiems įrašams nebelieka laiko.

Jie yra darę overland trip: 2008 - 2009 ir 2011 - 2012, Sweden-Tibet-Australia ir dabar kito tiksliai neatsimenu.

2.7.2. Dar viena rašto ženklų vartojimo klaida, būdinga tinklaraščių tekstams, netinkamos formos lietuviškos kabutės. Nagrinėjamuose tinklaraščių įrašuose beveik niekur nevartojamos lietuviškos kabutės. Tinklaraštininkai arba nežino, kaip jas rašyti, arba tiesiog renka angliškas. Kabučių tekstuose galima rasti visokių:

(T) Jei būčiau pagrindinė mėlynplaukė veikėja(iš knygos "Deginant tiltus").

Pamenu, kaip su mano amžiaus mamos pusbroliu kiekvieną dieną žaisdavome "Kitas".

Na o vakare su mama išėjome pasivaikščioti, o grįžusios pasižiūrėjome "Bitės filmą".

Šeštadienį nusipirkau knygą "Deginant tiltus" ir užsimaniau plaukus nusidažyti ciano ir indigo mėlyna.

Deja, šalies prezidentas „Bashar al-Assad“, kurio tėvelis, ir šiaip giminė, valdo šalį jau nuo 1971 m. <...>.

"Sveikas, studentiškas gyvenime!" Šių metų rudenį pasitikau būtent šiais žodžiais.

2.7.3. Tinklaraščiuose pasitaiko ir kitokių klaidų, vadinamų korektūros klaidomis; jų dažniausiai pasitaiko dėl skubėjimo, išsiblašymo: vietoj vienu raidžių kartais išspausdinamos kitos, raidės supainiojamos ir pan. Štai keletas pavyzdžių (T):

*(T) Tiklesnių smulkmenų **neaiškinišiu**, nes būtų nekorektiška tai viešinti <...>.*

*Galiu pasakyti drąsiai kuo ši mokytoja **išsisikirai** iš kitų – mandagumo reikalavimų.*

***Tirkausiai** reikėtų **prispažinti** vyriškai, kad aš pats kaltas.*

*Dalyvauju **renginuose**, paskaitose, spektakliuose.*

*P.S. Baigėsi 12 metų etapas, **prasisdeda** naujas. Duok Dieve įstoti ten, kur noriu*

2.7.4. Kalba elektroninėje erdvėje turi ir rašytinės, ir sakytinės kalbos bruožų. Tinklaraščių tekstai taip pat turi savitų bruožų. Juose vartojama daug jausmaženklių, kitų priemonių išreikšti jausmus, nuotaiką ir pan. Nagrinėjant rašybos dalykus tinklaraščiuose, pastebėta, kad savo jausmus, nuotaikas tinklaraštininkai kartais parodo savita rašyba, t. y. jie prideda daugiau raidžių, kai kurias raides pailgina. Šiuos dalykus būtų galima laikyti stilistiškai motyvuotais. Štai pavyzdžiai:

(T) *Gana apiplyšus, bet kam rūpi? Juk blizga. Ir dar **toookia** madinga.*

Laaabai reikia, rytoj klausinės :D

*Buvo žodžiu **žiauuriai** linksma!*

*O jis taip liūdi be manęs ;(((Kaip **grauduuu...** Na bet šneka ne apie tai :)*

Ryyytoj penktadienis, pagaliau priartėjo mano mėgstamiausia savaitės diena.

2.7.5. Atskirai reikėtų aptarti atvejus, kai nagrinėjamuose tekstuose yra vartojami nelietuviški rašmenys q , w , x . Rašiniuose tokių nerasta, tinklaraščiuose taip pat tie atvejai negausūs. Tinklaraščiuose rasti pavieniai nelietuviško rašmens x pavartojimo atvejai (kiti rasti rašmenys q , w , x rašomi tik angliškuose žodžiuose):

(T) *Šėlo **xebra** biški :D Aš džiaugiuosi, jog esu gyva ir sveika. Šėlionių detalių nepasakosiu, nes mane paspračiausiai užmuš :D Bet tai **ba**xūrai kiaulės :D*

*Pasakų pavadinimai **sumi**xuoti, nes mergaitė, vardu Ugnė (jos vaidmenį atlieku aš) suplėšo pasakų knyga, o vėliau blogai suklijuoja jos lapus.*

*Žodžiu, siekit savo svajonių, būkit **max**imalistai, bet nepamirškite to, ką turite. :**

Kaip matyti ir iš tų kelių pavyzdžių, rašmuo x rašomas svetimoms kilmės žodžiuose.

2.8. Apibendrinimas ir palyginimas su mokytojų nurodytais mokyklinės rašytinės kalbos požymiais

Išnagrinėjus būdingiausią rašybos klaidas mokinių rašiniuose ir tinklaraščiuose paaiškėjo tam tikri rašybos klaidų polinkiai. Svarstant jų prielaidas ir priežastis, svarbu atsižvelgti į tas sritis, kuriose mokiniai vartoja rašytinę kalbą, t. y. svarbu įvertinti informacinių technologijų poveikį mokinių kalbai. 2012 m. Lietuvių kalbos institute buvo atlikta mokytojų apklausa apie rašytinę mokyklinę kalbą (daugiau apie apklausą ir jos rezultatus žr. Miliūnaitė 2013: 192–211, Miliūnaitė 2015: 1–16; Vasiliauskas 2013: 27–31). R. Miliūnaitė savo straipsnyje „Mokytojai apie informacinių technologijų poveikį mokinių kalbai“ aiškiai suskirstė mokytojų atsakymus apie informacinių technologijų poveikį mokinių kalbai. Gautus atsakymus⁸ galima palyginti su straipsnyje nagrinėjamo tyrimo rezultatais.

Balsių ir dvibalsių rašymo klaidų daugiausia rasta rašiniuose (kiek mažiau tinklaraščiuose). Mokytojai savo atsakymuose šių klaidų neišskiria kaip ypač dažnų arba tiesiogiai jų nesieja su informacinėmis technologijomis. Nors balsių ir dvibalsių rašybos klaidas įprasta sieti su netaisyklingais tarimo įgūdžiais, galima svarstyti, kad šių klaidų kyla ir dėl elektroninės komunikacijos, kurioje ypač dažni įvairūs trumpiniai. Šiuo metu ryškus polinkis trumpinant žodžius

⁸ Straipsnyje nagrinėjami tik tie mokytojų nurodyti rašytinės kalbos požymiai, atsiradę dėl informacinių technologijų poveikio, kurie susiję su rašyba.

praleisti balses ir palikti tik priebalses (pvz.: *db* „dabar“; *kvk* „ką veiki?“; *nzn* „nežinau“; *snd* „šiandien“ ir t. t.). Tokie įpročiai gali turėti įtakos tvirtų rašybos įgūdžių neturintiems mokiniams: rečiau rašant žodžius su balsėmis gali būti sunku parašyti visą žodį. Tai galėtų būti vienas iš paaiškinimų, kodėl tiek daug balsių rašybos klaidų jaunuolių rašomuose tekstuose.

Nosinių balsių rašymo klaidas mokytojai įvardija kaip svarbiausią rašytinės kalbos požymį, atsiradusį dėl informacinių technologijų poveikio. Rašiniuose ir tinklaraščiuose gausu nosinių balsių galūnėse rašymo klaidų, tikėtina, kad viena iš priežasčių galėtų būti susijusi su informacinėmis technologijomis (pvz.: trumpųjų žinučių rašymas, komunikacija socialiniuose tinkluose ir pan.).

Žodžių rašymo kartu ir atskirai klaidų grupės mokytojai neišskiria. Šią klaidų grupę pirmiausia, matyt, galima sieti su taisyklių, jų išimčių gausa. Pastebėta, kad rašiniuose ir tinklaraščiuose žodžius, kuriuos pagal taisykles reikėtų rašyti atskirai, mokiniai rašo kartu. Tai gali būti susiję ir su informacinių technologijų poveikiu, nes renkant tekstą kompiuteriu ar telefonu dažnai tarpų nepaliekama ten, kur jie turi būti.

Didžiųjų raidžių rašymo klaidas tikriniuose žodžiuose ir pavadinimuose mokytojai sieja su informacinėmis technologijomis, šių klaidų apstu ir nagrinėjamuose mokinių rašiniuose.

Priebalsių rašymo klaidas, kurias dažnai lemia rašymas taip, kaip girdima tariant, taip pat nurodo mokytojai. Tiesa, kaip ir rašiniuose, šių klaidų polinkis ne itin ryškus.

Mokytojų ypač gausiai išskirta diakritinių ženklų rašymo grupė. Akivaizdu, kad šios klaidos atsirado dėl informacinių technologijų poveikio. Tokių klaidų atskiruose rašiniuose taip pat pasitaikė.

Kiti mokytojų išskirti rašytinės kalbos požymiai būdingesni kompiuteriu renkamam tekstui negu rašiniui: nelietuviški rašmenys *q*, *w*, *x*, žodžių trumpinimas, neraidiniai elektroninės komunikacijos ženklai. Šie polinkiai nebūdingi rašiniams, reikia pasakyti, kad jie itin reti ir mokinių tinklaraščiuose.

Palyginus būdingiausias rašybos klaidas mokinių rašiniuose ir tinklaraščiuose su mokytojų nurodytais mokyklinės rašytinės kalbos požymiais, atsiradusiais dėl informacinių technologijų, matyti, kad kai kurios klaidų grupės sutampa.

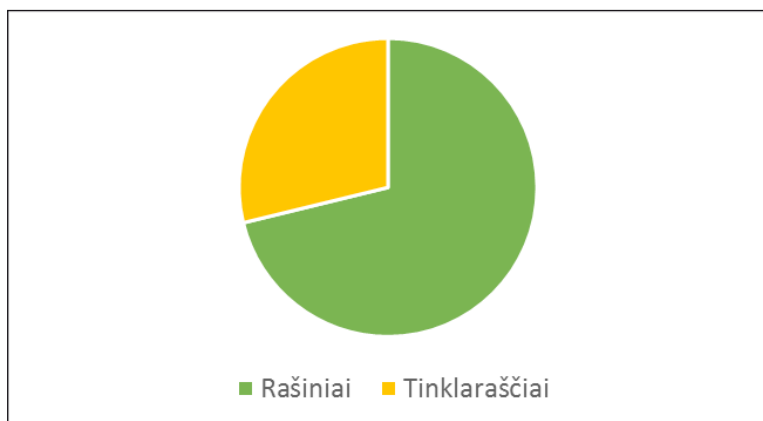
Šiame straipsnyje išnagrinėtos tik būdingiausios rašybos klaidos, rastos tirtuose rašiniuose ir tinklaraščiuose. Išnagrinėjus daugiau įvairių tekstų klaidų gali būti ir kitų, pvz.: žodžių trumpinimo, pavardės ir slapyvardžio rašymo ir t. t.

3. BŪDINGIAUSIŲ RAŠYBOS KLAIDŲ STATISTINĖ ANALIZĖ

Šiame straipsnio skyriuje būdingiausios rašybos klaidos mokinių rašiniuose ir tinklaraščiuose nagrinėjamos statistiškai, pateikiama lyginamoji klaidų analizė.

Prieš pradėdant išsamiau nagrinėti gautus duomenis, svarbu parodyti, kiek iš viso klaidų rasta skirtingų tipų tekstuose⁹. Taigi tos pačios apimties skirtinguose tekstuose rastas nevienodas skaičius rašybos klaidų: rašiniuose iš viso rasta 917 klaidų, tinklaraščiuose – 371 klaida (žr. 5 pav.).

⁹ Statistiškai nagrinėjant duomenis nebuvo vertinama diakritinių ženklų statistika, nes ji iškreiptų gautus duomenis. Diakritinių ženklų rašiniuose nevartojo tik keli mokiniai, skaičiuojant visus keliuose rašiniuose pasitaikančius atvejus ir juos lyginant su kitomis rašybos klaidomis, duomenys būtų nelygiaverčiai.

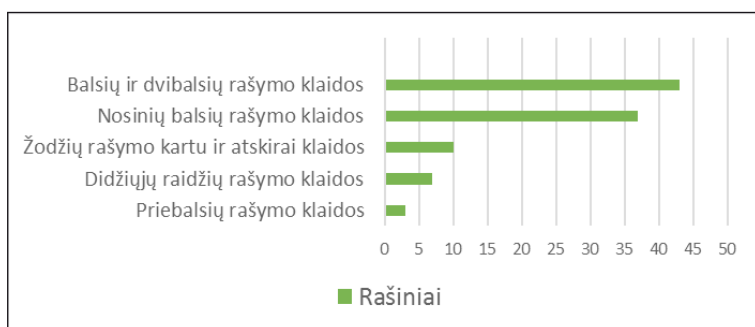


5 PAV. Rašybos klaidų santykis rašiniuose ir tinklaraščiuose

Kaip matyti, rašiniuose rasta daugiau kaip dvigubai rašybos klaidų. Galbūt tam įtakos turi tai, kad rašinius rašo visi mokiniai, tinklaraščius rašo tik aktyviausieji (galima manyti ir raštingiausieji) mokiniai. Tokių klaidų santykį būtų galima aiškinti dar ir taip, kad tinklaraštininkai savo viešai skelbiamus tekstus taiso įvairiomis rašybos tikrinimo programomis. Įdomu būtų ištirti kitus rašinių ir tinklaraščių kalbos aspektus, pvz., sintaksės klaidas, kurių negalima taisyti įvairiomis programomis¹⁰.

Apibendrinant būdingiausias rašybos klaidas skirtinguose tekstuose pastebėta, kad klaidų skaičius ir pobūdis skiriasi.

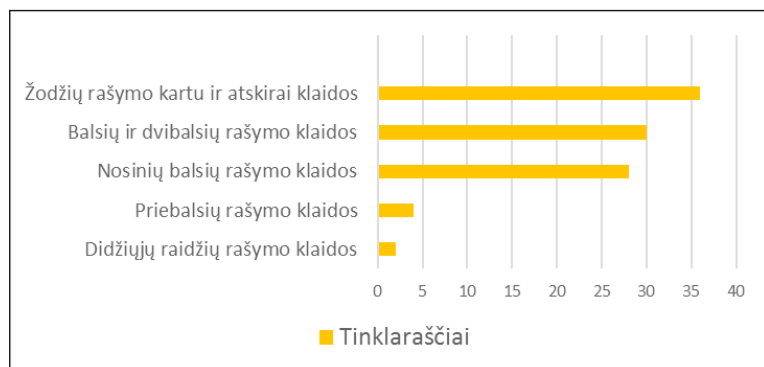
Rašiniuose rasta daugiausia balsių ir dvibalsių rašybos klaidų (43 proc.), kiek mažiau nosinių raidžių rašymo klaidų (37 proc.), dar mažiau žodžių rašymo kartu ir atskirai klaidų (10 proc.), didžiųjų raidžių rašymo (7 proc.), priebalsių rašybos klaidų mažiausiai – (3 proc.). Šie rezultatai parodyti 6 paveiksle.



6 PAV. Būdingiausios rašybos klaidos mokinių rašiniuose (proc.)

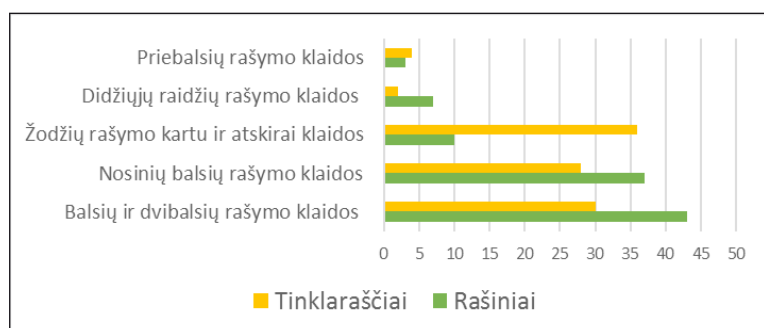
Tinklaraščiuose daugiausia rasta žodžių rašymo kartu ir atskirai klaidų (36 proc.), kiek mažiau balsių ir dvibalsių rašybos klaidų (30 proc.), taip pat nosinių balsių rašybos klaidų (28 proc.) ir tik 4 proc. iš visų klaidų yra priebalsių rašybos klaidos. Pati mažiausia klaidų grupė didžiųjų raidžių rašymo – 2 proc. Šių klaidų statistika pateikta 7 paveiksle.

¹⁰ Skaitant rašinius ir tinklaraščius pastebėta ypač daug sintaksės (linksnių ir prielinksnių) vartojimo, įvairių leksikos klaidų.



7 PAV. Būdingiausios rašybos klaidos mokinių tinklaraščiuose (proc.)

8 paveiksle galima palyginti būdingiausias rašybos klaidas mokinių rašiniuose ir tinklaraščiuose.



8 PAV. Būdingiausios rašybos klaidos mokinių rašiniuose ir tinklaraščiuose (proc.)

Kaip matyti, visų klaidų, išskyrus žodžių rašymo kartu ir atskirai, tinklaraščiuose rasta daugiau nei rašiniuose. Reikia pabrėžti, kad šiame straipsnyje rašoma tik apie rašybą, nagrinėjant kitas klaidas, padėtis gali būti kitokia.

Kita vertus, gauti tyrimo duomenys gerokai nustebino. Kaip matyti, tinklaraščiuose, t. y. tekstuose, kuriuos mokiniai kuria savo valia ir niekieno nekontroliuojami, visų tipų rašybos klaidų rasta gerokai mažiau. Galima manyti, kad tinklaraštininkai savo kurtus tekstus taiso įvairiomis rašybos tikrinimo programomis; kad ir kaip būtų, tai rodo jų sąmoningumą ir atsakingą požiūrį į kalbą.

Šiame straipsnyje aptartos tik pačios būdingiausios rašybos klaidos. Tyrimas atliekamas toliau. Išnagrinėjus daugiau rašinių, atlikus kitus reikiamus tyrimus, konsultuojantis su mokytojais, tikimasi pateikti išsamius tyrimo rezultatus. Tada geriau išryškėtų šių klaidų priežastys ir būtų galima teikti konkrečias rekomendacijas, kaip šių klaidų išvengti.

IŠVADOS

1. Kadangi lietuvių kalboje vyrauja fonetinis rašybos principas, daugelį žodžių galima be klaidų parašyti vien tik taisyklingai tariant žodžius, girdint garsus; tačiau yra žodžių, kurių parašyti remiantis vien klausa negalima. Pritaikyti taisykles ir tokiu būdu išvengti daugybės

klaidų galima tik turint gramatinio nagrinėjimo įgūdžių, išmanant žodžių ir jų formų darybą. Nagrinėjant mokinių rašinių ir tinklaraščių rašybos klaidas pastebėtas polinkis rašyti žodžius fonetiniu principu. Šiuo principu klaidingai rašomi žodžiai, kurių rašyba turėtų būti tikrinama pagal bendrašaknius žodžius.

2. Išnagrinėjus mokinių rašinių rašybos klaidas paaiškėjo, kad juose daugiausia rasta balsių ir dvibalsių rašybos klaidų. Daugumos šių balsių ir dvibalsių rašyba yra fonetiška, klaidų gausa rodo mokinių tarties trūkumus. Tinklaraščių tekstų būdingiausia klaida – žodžių rašymo kartu ir atskirai. Tai rodo, kad mokiniams sunku išmokti ir taikyti žodžių rašymo kartu ir atskirai taisykles.

3. Abiejų tipų tekstuose kiek mažiau nosinių balsių rašybos klaidų; iš jų daugiausia – nosinių balsių rašybos galūnėse klaidų (ypač vienaskaitos galininko ir daugiskaitos kilmininko). Galima manyti, kad pagrindinė to priežastis yra ta, kad mokiniai ne visada suvokia linksnių funkcijas, žodžių ryšius sakinyje; daugelio trumpinamos ilgosios galūnės, neišmokus tarti ilgųjų žodžio galo balsių, rašant daroma daugiau klaidų.

4. Rašiniuose rasta daugiau kaip dvigubai daugiau rašybos klaidų nei tinklaraščiuose. Tokį rezultatą galima aiškinti tuo, kad tinklaraščius rašo aktyviausioji (gali būti, kad ir raštingiausioji) mokinių dalis; tinklaraščių tekstų rašyba gali būti ištaisyta rašybos tikrinimo programomis. Tai rodo mokinių sąmoningumą ir atsakomybę už viešai skelbiamus tekstus.

5. Mokinių rašiniuose matyti polinkis nerašyti diakritinių ženklų. Tikėtina, kad šių rašybos klaidų atsiranda dėl elektroninės komunikacijos. Visi nagrinėjami mokinių tinklaraščių tekstai parašyti lietuviškomis raidėmis (nėra vien tik „švepluoju“ būdu rašomų tekstų). Tai rodo, kad jų autoriai reguliuoja savo rašyseną, neatsiriboja nuo bendrinės kalbos.

6. Kompiuteriu renkami tekstai turi būti rašomi pagal nustatytas taisykles. Į tai turėtų atkreipti dėmesį visų dalykų mokytojai, vertindami arba mokydami rašyti rašto darbus kompiuteriu.

7. Bendri rezultatai rodo, kad daugeliui mokinių rašyba kelia sunkumų. Mokiniai ne visada moka taisyklingai parašyti atskirus žodžius, kartais sistemingai netaiko taisyklių. Tų sunkumų, matyt, kyla dėl įvairių priežasčių: dėl taisyklių ir jų išimčių gausos, dėl rašybos mokymo, informacinių technologijų poveikio ir t. t.

8. Kad būtų galima nustatyti konkretesnes rašybos klaidų priežastis, ypač svarbu atskirai ištirti skirtingų Lietuvos regionų rašinių, taip pat gimtakalbių ir tautinių mažumų kalbomis dėstomų mokyklų mokinių rašinių rašybos ypatumus.

LITERATŪRA

- Anđelković J. 2014: English – Contact Induced Changes in Serbian – From Borrowing to Code-Switching and More. – *Language for International Communication: Linking Interdisciplinary Perspectives*, 14–27. Prieiga internete: http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Language-for-international-2014.pdf
- Buidovaitė K. Rita Miliūnaitė. „Kokie būsim mes patys, tokia bus ir lietuvių kalba“ (I-II). – *www.bernardinai.lt*. Prieiga internete: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-06-09-rita-miliunaite-kokie-busim-mes-patys-tokia-bus-ir-lietuviu-kalba-i/46031> (žiūrėta 2015-10-19).

- Bukantienė J. 2006: Lietuvių bendrinės tarties būklė ir lavinimo problemos pradinėje mokykloje. – *Žmogus ir žodis* 1, 80–83. Prieiga internete: <http://www.biblioteka.vpu.lt/zmogusirzodis/PDF/diktinelingvistika/2006/bukant.pdf>
- Drukteinytė V. 2009: *Būdingiausios studentų rašybos klaidos*. – *Kalbos praktikos problemos*, Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 16–26.
- Gudzinevičiūtė O. L. 2015: Pavojinga rašybos tendencija. – *Gimtoji kalba mokykloje* 3, 6–16.
- Įvertino paauglių rašto darbus: viskas dar baisiau nei buvo galima tikėtis. – www.technologijos.lt. Prieiga internete: <http://www.technologijos.lt/n/svietimas/S-46052/straipsnis/Ivertino-paaugliu-rasto-darbus-viskas-dar-baisiau-nei-buvo-galima-tiketis> (žiūrėta 2015-10-19).
- Jackevičius M. Po 20 metų pakartotas lituanisto eksperimentas patvirtino liudną tiesą. – www.delfi.lt. Prieiga internete: <http://www.delfi.lt/news/daily/education/po-20-metu-pakartotas-lituanisto-eksperimentas-patvirtino-liudna-tiesa.d?id=64706999> (žiūrėta 2015-10-19).
- Kadžytė-Kuzavinienė L. *Rašyba mokykloje*. – Kaunas: Šviesa, 1997.
- Krištaponytė E. Moksleivių neraštingumas bado akis. – www.gzeme.lt. Prieiga internete: http://www.gzeme.lt/index.php?s_id=1&n_id=1968 (žiūrėta 2015-10-19).
- Labanauskienė S. 2015: Būdingiausios sintaksės klaidos Pietų Aukštaičių abiturientų rašiniuose. – *Bendrinė kalba* 88. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Pdf/88/Labanauskiene_BK_88_Straipsnis.pdf.
- Lenhart A., Arafeh S., Smith A., Macgill A. R. 2008: *Writing, Technology and Teens*. Prieiga internete: http://www.collegeboard.com/prod_downloads/prof/community/PIP_Writing_Report_FINAL.pdf (žiūrėta 2015-12-26).
- LK 1 – *Lietuvių kalba* 1. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1995.
- LKE – *Lietuvių kalbos enciklopedija*. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- LKRS – *Lietuvių kalbos rašyba ir skyryba*. Ats. redaktorė A. Valeckienė. – Vilnius: Mokslas, 1976.
- Mąžtantis visuomenės raštingumas: pražūtinga nieko nedaryti. – www.lrt.lt. Prieiga internete: <http://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/14705> (žiūrėta 2015-11-03).
- Miliūnaitė R. 2008: Pirmasis žvilgsnis į tinklaraščių kalbą. – *Kalbos kultūra* 81, 20–49. Prieiga internete: http://www.lki.lt/LKI_LT/images/Periodiniai_leidiniai/Kalbos_kultura/Straipsniai/081/KK_81_020_049_Miliunaite.pdf.
- Miliūnaitė R. 2013: Raštingumo problema interneto bendruomenės ir mokytojų akimis. – *Kalbos kultūra* 86, 192–211. Prieiga internete: http://www.lki.lt/LKI_LT/images/Periodiniai_leidiniai/Kalbos_kultura/Straipsniai/086/KK_86_192_211_Miliunaite.pdf.
- Miliūnaitė R. 2014: Mokytojai apie informacinių technologijų poveikį mokinių raštingumui. – *Bendrinė kalba* 87, 1–16. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Pdf/87/Miliunaite_BK_87_Straipsnis.pdf.
- Miliūnaitė R. 2015: Dėl bendrinės kalbos normų sampratos mokykloje. *Bendrinė kalba* 88, 1–25. Prieiga internete: http://www.bendrinekalba.lt/Pdf/88/Miliunaite_BK_88_Straipsnis.pdf.
- Ministerijos kova su beraščiais: lietuvių kalbos egzaminas aštuntokams, mažiau testų, daugiau skaitymo. – www.15min.lt. Prieiga internete: <http://www.15min.lt/naujiena/svietimas/abiturientai/ministerijos-kova-su-berasciais-lietuviu-kalbos-egzaminas-astuntokams-maziau-testu-daugiau-skaitymo-246-320129> (žiūrėta 2015-11-03).
- Mokyklinio egzamino rezultatai: atėjo laikas pasisveikinti su beraščių karta? – www.veidas.lt. Prieiga internete: <http://www.veidas.lt/mokyklinio-egzamino-rezultatai-atejo-laikas-pasisveikinti-su-berasciu-karta> (žiūrėta 2015-11-03).
- MRKŽ – *Mokomas lietuvių kalbos rašybos ir kirčiavimo žodynas*. Sudarė P. Kniūkšta, A. Lyberis. 3-iasis leidimas. – Kaunas: Šviesa, 1989.
- Neraštingumas tampa valstybės gėda. – www.respublika.lt. Prieiga internete: http://www.respublika.lt/naujienos/lietuva/kitos_lietuvos_zinios/nerastingumas_tampa_valstybes_geda/,print.1 (žiūrėta 2015-09-14).
- Nevinskaitė L. 2011: Trumpųjų žinučių rašybos bruožai. – *Kalbos kultūra* 83: 275–296.

- Nulį už egzaminą gavęs abiturientas: „Nesijaučiu beraštis“. – *www.lietuvsdiena.lrytas.lt*. Prieiga internete: <http://lietuvsdiena.lrytas.lt/aktualijos/nuli-uz-egzamina-gaves-abiturientas-nesijauciu-berastis.htm>.
- Paaiškino, kodėl tiek daug beraščių. – *www.delfi.lt*. Prieiga internete: <http://www.delfi.lt/news/daily/education/paaiskino-kodel-tiek-daug-berasciu.d?id=65188725> (žiūrėta 2015-11-03).
- Pētījums: Latvijas bērniem ir zema motivācija lasīt. Prieiga internete: <http://www.tvnet.lv/izklaide/gramatas/384569-petijums-latvijas-berniem-ir-zema-motivacija-lasit> (žiūrėta 2015-12-28).
- Piektadāļa jauniešu nelasa grāmatas. Prieiga internete: <http://nra.lv/latvija/104535-piektadala-jauniesu-nelasa-gramatas.htm> (žiūrėta 2015-12-28).
- Politikai susirūpino menkėjančiu moksleivių raštingumu. – *www.bernardinai.lt*. Prieiga internete: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2012-12-19-politikai-susirupino-menkejanciu-moksleiviu-rastingumu/92515> (žiūrėta 2015-09-14).
- Pukenė R. Dėl prasto raštingumo – signalas apie rimtesnes problemas. – *www.delfi.lt*. Prieiga internete: <http://www.delfi.lt/projektai/atgal-i-mokykla-ismaniai/del-prasto-rastingumo-signalas-apie-rimtesnes-problemas.d?id=65527594> (žiūrėta 2015-09-14).
- Pukenė R. Meta gelbėjimo ratą abiturientams: išvardino dažniausiai daromas klaidas. – *www.delfi.lt*. Prieiga internete: <http://www.delfi.lt/news/daily/education/meta-gelbejimo-rata-abiturientams-isvardino-dazniausiai-daromas-klaidas.d?id=67826404> (žiūrėta 2015-09-14).
- Pupkis A. 2005: *Kalbos kultūros studijos*. – Vilnius: Gimtasis žodis.
- Rimkutė A. Kolegijos pirmakursių raštingumas: gal lietuvių kalbai nereikalingos nosinės raidės? – *Gimtoji kalba* 12, 2012, 12–17.
- Smolskienė L. Mokytoja Aldona Šventickienė: vienuoliktokai rašinius rašo ir kaip trumpasias žinutes. – *www.15min.lt*. Prieiga internete: <http://www.15min.lt/naujiena/svietimas/karstos-zinios/vienioliktokai-rasinius-raso-ir-kaip-trumpasias-zinutes-234-469937> (žiūrėta 2015-10-19).
- Šiandien išsilavinęs žmogus – nebūtinai raštingas? – *www.alkas.lt*. Prieiga internete: <http://alkas.lt/2014/06/04/siandien-issilavines-zmogus-nebutinai-rastingas/> (žiūrėta 2015-11-03).
- Šukys J. 2003: *Kalbos kultūra visiems*. – Kaunas: Šviesa.
- Tamulionienė A. 2014. Anglų kalbos žodžių vartojimas aukštesniųjų klasių mokinių tinklaraščiuose. – *Bendrinė kalba* 87, 1–16.
- Vaicekauskienė L. 2013: Jaunimo raštingumas mažėja? Nedarykime stabo iš lietuvių kalbos. – *www.delfi.lt*. Prieiga internete: <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/lvaicekauskiene-jaunimo-rastingumas-mazeja-nedarykime-stabo-is-lietuviu-kalbos.d?id=61155115> (žiūrėta 2015-11-05).
- Vasiliauskas S. 2013: Ar mokytojai patenkinti savo mokinių raštingumu? – *Gimtasis žodis* 1, 27–31.
- Vasiliauskienė V., Rimkutė E. 2007: *Probleminiai lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos aspektai*. – Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.

Gauta 2015 11 09
Priimta 2015 12 30